

u više navrata kazati: »imotski Turci«, »tursko stanovništvo«, »turske obitelji«, »Turci iz graničnog područja«, »turski junak« — označavajući zapravo slavensko stanovništvo islamske vjeroispovijesti koje je govorilo istim jezikom kao i katoličko (hrvatsko) stanovništvo na istom području. Istina je da su Muslimani sami sebe u starijem razdoblju nazivali **Turcima**, misleći na pripadnost islamskoj (»turskoj«) vjeroispovijesti. Uzvik: »Ako si Turčin!« — nastao među bosanskim Muslimanima, ukazuje upravo na ovu pripadnost islamu, a termin **Turkuša** korišten je u ovoj sredini za označavanje etničke pripadnosti turskom narodu, čiji su predstavnici činili neznatan procenat u sastavu stanovništva Bosne u osmanskom razdoblju. Na prelazu iz XIX u XX stoljeće došlo je do terminološke diferencijacije pa se termin **Turčin (Turci)** počeo sve više koristiti za označavanje etničke pripadnosti turskom narodu, dok je slavensko stanovništvo islamske vjeroispovijesti — koje je u ranijem razdoblju, uporedo sa terminom **Turčin**, još češće označavano terminom **Bošnjak**, i među sobom i od strane drugih — sve uobičajenije nazivano **Muslimanima**, što se najzad ustalilo i kao nacionalna oznaka za ovu etničku strukturu.

Po ovom neadekvatnom korištenju zastarjelih termina **Turčin** i **Turci** za označavanje muslimanskog slavenskog stanovništva, u ovom slučaju Imotske krajine, Milas, na žalost, nije usamljen. Susrest će se ova pojava danas u literaturi često. Pažljiv pogled umjesto predavanja inerciji rezultirao bi uočavanjem bitnih razlika i spriječio bi rađanje nesporazuma i nezadovoljstva. Na nekoliko mjesta u Milasovoj knjizi se to i dogodilo: stvari su bile nijansirane na pravi način, a zatim bi autora opet povukla gravitacija međuratne historiografije.

Brojne zagonetke vezane za Fortisovu **Žalostnu pjesancu** ostaju, dakle, nerazjašnjene i nakon Milasove knjige u kojoj su, sa dirljivom navnošću »rješavane«, bez ikakva za-

stoja, jedna po jedna. Dostojno je, međutim, uvažavanja Milasovo nastojanje da se pojava svestrano obuhvati, i to u potpunosti dosljedno provedenoj. U tom smislu knjizi ne manjka cjelovitosti, ali je ona u potpunoj nesrazmjeri sa argumentacijom, o čijoj je uvjerljivosti već bilo riječi. Pažnje vrijedni su i prilozima doneseni na kraju knjige — faksimili, mape, crteži, osobito crtež Imotskog prema ratnoj karti iz 1717. godine, koji će se s razlogom naći na naslovnoj stranici knjige, sugerirajući autorov odgovor na pitanje o pjesničkom zavičaju Fortisove **Žalostne pjesance**. Ukupno uzevši, uza sve iznesene slabosti, knjiga **Asanaginičin zavičaj** znači nezamisliv doprinos proučavanju još uvijek nerazjašnjenog kompleksa pitanja oko ove znamenite balade. Milasova knjiga pisana je sa ljubavlju i moglo bi se reći djetinjim zanosom koji se prenosi i na čitaoca i pod ovim osnovnim dojmom nekoliko blijeđi sjećanje i na slabosti o kojima je bilo riječi.

Munib Maglajlić

Lee Haring, **Malagasy Tale Index**. FF Communications No. 231. Academia Scientiarum Fennica, Helsinki 1982, 505 str.

Ovaj zamašan katalog narodnih priča s Madagaskara priredjen je na temelju 850 priča, objavljenih u francuskom ili engleskom prijevodu, prema kazivanjima pripadnika osamnaest različitih dijalekatskih grupa. Cilj mu je, u jednu ruku, kako autor navodi u opsežnoj uvodnoj raspravi, da se narodne priče s tog velikog otoka — koje nisu zastupljene u Aarne-Thompsonovu katalogu premda u mnogo većoj mjeri od afričkih priča čine sastavni dio indoevropskog areala pripovijedaka — situiraju u svjetsku mapu folkloru i da se ustanove njihovi distinktivni oblici. U drugu ruku, što je podjednako važno, namjena i značenje ovoga kataloga izrazito su metodološki.

Autor primjećuje da je njegova knjiga više strukturalna analiza priča nego njihov inventar (premda ona, dodali bismo, svakako jest i inventar, u dobrom značenju riječi). Novost analitičke metode ovoga djela u tome je što ono predstavlja pokušaj sinteze Proppove strukturalne analize pripovijedaka i njezine adaptacije s obzirom na afričke priče koju je provela D. Paulme, te geografsko-historijskog postupka razvrstavanja, zastupljenog u Aarne-Thompsonovu katalogu tipova pripovijedaka i u Thompsonovu kazalu motiva. Priče su podijeljene u ovih sedam osnovnih strukturalnih grupa prema shemi D. Paulme: usponsku, silaznu, kružnu, spiralnu, zrcalnu, klepsidričnu i kompleksnu. Elementi pojedinih strukturalnih grupa opisani su uz pomoć oznaka koje potječu od D. Paulme, Proppa i Aarne-Thompsona, a unutar analiza navedeni su i odgovarajući motivi prema Thompsonu.

Uvod sadrži pregled bogate tradicije skupljanja i bilježenja madagaskarskih priča, dopunjen bibliografijom izvora. Čitatelja, međutim, zbunjuje okolnost što je na 7. strani vremenski raspon bilježenja označen impresivnim razdobljem od 1655. do 1976. godine, dok prikaz historijata bilježenja na str. 10—12. počinje tek godinom 1864.

Uvodna rasprava ne ograničuje se na sam prikaz madagaskarskih priča, nego se na zanimljiv način dotiče i općih pitanja, npr. problema vrsta, diskusije Proppa i Lévi-Straussa o klasifikaciji pripovijedaka, pitanja o odnosu evropskih i afričkih priča itd. Dragocjena je autorova analiza ekotipova madagaskarskih priča, u kojoj na mnogim primjerima prikazuje adaptaciju primljenih sižea domaćoj kulturi. On zaključuje da glavni izvor madagaskarskog pripovjedačkog folkloru nisu ni indoevropske pripovijetke ni afričke improvizacije, nego su to vlastiti kreativni postupci izraženi u načinu upotrebe prepoznatljivih motiva.

U ime čitatelja koji nisu poznavali madagaskarske kulture — a

njima pripada i autorica ove recenzije — moglo bi se požaliti što pisac nije u uvodu dao bar kratak prikaz kulture i tradicija naroda kojemu pripadaju priče predočene u katalogu. Napokon, šteta je što se u tom inače uzornom izdanju potkrala tiskarska pogreška koja zbunjuje čitatelja: naime, uz kapitalnu studiju Denise Paulme o morfologiji afričkih priča, napisanu na temelju Proppove *Morfologije bajke*, navedena je kao godina izdanja — 1912. godina.

Maja Bošković-Stulli

Geschichte der deutschen Volksdichtung,
Herausgegeben von **Hermann Strobach,**
Akademie-Verlag Berlin, Berlin 1981,
263 str.

Usmena se književnost od pisane, među ostalim, prvenstveno razlikuje načinom funkcioniranja i prenošenja. Osnovna je njezina značajka da nastaje i traje u grupama ljudi i da se usmenim putem prenosi dalje, da se tim prenošenjem mijenja, ali neke konstante u njezinu oblikovanju već stoljećima ostaju gotovo iste. Zapisana, ona gubi taj dio nesavršenosti, nestalnosti, ali takva nam ostaje trajnim svjedočanstvom o svome postojanju. Dakle, fiksirana, ona dalje traje i živi jednako kao i pisana književnost pa stoga i njezinu povijesnom proučavanju možemo prići dvojako: istraživati je u zapisima kao pratilju pisane od najranijih spomenika pisanosti do danas ili današnje njezine još žive i promjenama sklone oblike proučavati unutar njihova prirodnog konteksta i posredno ih koristiti u analizi starih zapisanih oblika. Međutim, navikli smo da je u njezinu proučavanju dominirao književni kriterij. Povijest njemačke tradicijske književnosti koja je pred nama polazi, međutim, od nekih drugih odrednica i drugim mjerilima vrednuje usmenu književnost unutar cjelokupne povijesti (ne samo povijesti književnosti).